

دانش‌های ادبی

(علوم و فنون)

علی درویشیان

سرشناسه	: درویشیان، علی، ۱۳۵۰-
عنوان و نام پدیدآور	: دانش‌های ادبی (علوم و فنون) / علی درویشیان؛ ویراستار ادبی و علمی داود نیکنام‌نیلی.
مشخصات نشر	: تهران: ناریا مهر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۲ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۴۰-۴۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: فارسی -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع	: Persian language -- Study and teaching (Secondary)
موضوع	: ادبیات فارسی -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع	: Persian literature -- Study and teaching (Secondary)
موضوع	: رسی -- بدیع -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع	: Persian language -- *Badi' -- Study and teaching (Secondary)
شناسه افزوده	: نیکنام‌نیلی، اب، ۱۳۵۰- ویراستار
رده بندی کنگره	: ۲۶۲۶TR
رده بندی دیویی	: ۴۰/۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۷۴۵۲۹

■ ناشر: ناریا مهر

■ نام کتاب: دانش‌های ادبی (علوم و فنون)

■ نویسنده: علی درویشیان

■ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

■ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

■ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۴۰-۴۱-۲

■ ویراستار ادبی و علمی: داود نیکنام نیلی

■ قیمت: ۴۰/۰۰۰ تومان

■ دفتر انتشارات: شهر قدس، بلوار ۴۵ متری انقلاب، خیابان شاهد،

پلاک ۷ تلفن: ۴۶۸۰۲۰۲۶، ۴۶۸۶۷۵۴۶

انتشارات ناریا مهر

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه:	۸
آرایه های ادبی:	۱۲
مراعات نظیر (تناسب):	۱۲
تلمیح:	۱۲
تضمین:	۱۳
تشخیص (حال بخشی):	۱۵
تضاد (طباق):	۱۷
پارادکس (متناقض نمایی):	۱۷
واج آرایی (نغمه ی حرفی):	۱۸
اغراق:	۱۸
ارسال المثل:	۲۲
پرسش انکاری (استفهام انکاری):	۲۲
حسن آمیزی:	۲۳
لف و نشر:	۲۴
حسن تعلیل:	۲۵
اسلوب معادله:	۲۶
سوال و جواب:	۲۶
تخلص:	۲۷
نماد (مظهر - تمثیل):	۲۷
سجع:	۳۱
موازنه:	۳۳
ترصیع:	۳۴
جناس:	۳۷
تشبیه:	۴۳
استعاره:	۴۷
مجاز:	۵۴
کنایه:	۵۵

۵۹	ایهام:
۶۰	ایهام تناسب:
۶۰	استخدام:
۶۶	انواع قالب های شعری:
۶۶	مثنوی یا دو تایی:
۶۶	غزل:
۶۷	قصیده:
۶۷	دو بیتی و رباعی:
۶۸	قطعه:
۶۸	چهار پاره:
۶۹	ترجیع بند:
۶۹	ترکیب بند:
۷۱	مستزاد:
۷۲	شعر نو (قالب نیمایی یا آزاد):
۷۲	موج نو:
۷۴	عروض و قافیه:
۷۴	اوزان شعر فارسی:
۷۴	هجا (بخش - سیلاب):
۷۸	حروف قافیه:
۸۶	اختیارات زبانی:
۹۰	اختیارات وزنی:
۹۳	وزن های رایج شعر فارسی:
۹۴	پایه های آوایی همسان:
۱۰۴	پایه های آوایی همسان دو لختی:
۱۰۸	پایه های آوایی ناهمسان:
۱۱۲	آشنایی با چند وزن پرکاربرد دیگر:
۱۲۰	فهرست منابع:

دیباچه:

بی شک ادبیات هر کشور، یکی از بزرگ ترین دارایی های موجود و به ارث رسیده برای هر ملتی است و در واقع یکی از معتبرترین اسناد هویت ملت هاست.

سخن گزافی نیست آن مدعی شویم که جهان با همه ی عظمتش و با همه ی تکنولوژی های به روزش، ما را به سطحی بزرگان ادبیات و علمی مان می شناسد. اینکه در دورترین نقاط عالم، کسی را نتوان یافت که فردوسی و حافظ و سعدی و مولوی را نشناسد یا حداقل ذکری از آنها را نشینده باشد، اعجازی است بسی عجیب و شگرف! و از این روست که بر ما فرض است که برای زیبا زیستن و خدمت به خلق، آثار این بزرگان را آنچنان که شایسته است، مورد بررسی و تحقیق قرار دهیم؛ چرا که ادبیات از آن دایره ها و حر آن می تواند از جنگی خانمانسوز برهاندمان و دورنمای زندگی سرشار از عشق را برایمان ترسیم کند.

براستی کدام زیبایی را می توان برتر از اندیشه های ریبای خدایگار سخن در بوستان یافت؟ کدامین کلامی است که بتواند با سخنان اعجاز گونه و شور انگیز حضرت حافظ، که انسان را تا مرز پرواز و سجده به معبود می کشاند، پهلو زند؟ و کدام کلام عرفانی را برتر از اندیشه های بی بدیل ملای روم می توان یافت که هر طالب حقی را چنان مدهوش می کند که خود را عین حق می یابد و ندای اناالحق سر می دهد؟ و اندیشه های بزرگانی چون رودکی، ناصر خسرو، نظامی، سنایی و عطار و ... آن چنان بر جبهه ی جهان سایه افکنده که کمتر کسی را یارای نزدیک شدن به دنیایشان است، و از اینجاست که برای آشنا شدن با اندیشه های این بزرگان باید به ظرایف و لطایف آثار و اندیشه هایشان پی برد و این میسر نمی شود مگر با گام نهادن در اقیانوس بی انتهای

ادبیات. باید معانی و بیان را دانست و بدیع را فراگرفت و این بهانه کافی بود تا برای آشنایی مقدماتی دانشجویان و دانش‌آموزان گام در راهی نهیم بس طولانی و با نشیب و فراز اما لبریز از عشق.

و چون آمیخته به عشق بود از دریوزگی علم شرم نکردیم، پرسیدیم و آموختیم و گدای در علم شدیم و در دریای آن غوطه خوردیم و دریافتیم که "راهی است راه عشق که هیچش کناره نیست." و عجیب اینکه تقوی را نیز گدای در خانه‌ی علم یافتیم و استوارتر قدم برداشتیم و نه‌راسیدیم چرا که به قول بزرگی معتقد بودیم "ترس، مسابقه‌ی فضیلت را به اسباب فضیحت بدل می‌کند".

در این راه به معلم‌مان ابحار کردیم و فخرها فروختیم و دست در دست دانش‌آموزانمان به سوی مقاصدی بس عالی حرکت کردیم. بر گرده‌ی زندگی سوار شدیم و سمندر سرکش خیال‌ها و گمان‌ها را افسار زدیم. تا در گام اول این مجموعه‌ی ناچیز حاصل آمد. برای آنانی که قلبشان برای ایران و ادبیات این کهن بزم بر می‌تپد. برای آنان که شوق و درد دانستن در وجودشان شعله می‌کشد...

اما در عین حال معترفیم که بی شک با نواقص و کاستی‌هایی همراه خواهد بود. چرا که مجموعه‌ی حاضر تراوشات خامه‌ی کمترین بندگان خداست در حیز خطا و اشتباه. به همین سبب کارمان را آرام و مختصر آغازیدیم و به توصیه سقراط گوش فرادادیم نه گفته بود: "نباید جرفه‌ی کوزه‌گری را با ساختن سبویی بزرگ آغاز کرد". آری، آغاز کردیم چون قصد بودیم که نباید همانند برخی، تنها نشست و نظاره کرد و از خطاها و لغزش‌ها هراسید.

خلاصه اینکه تقاضای هر ساله‌ی دانش‌آموزانم، مبنی بر نوشتن کتاب به جزوه‌ای مدون مرا بر آن داشت که حاصل سال‌ها تجربه و اندوخته‌های تدریس را در مجموعه‌ای فراهم آورم. در این نوشتار، تلاش بر آن بوده است که مطالب از ابتدای دوره‌ی اول دبیرستان آغاز و تا پایان سال دوازدهم را دربر بگیرد و قابل استفاده برای همه‌ی رشته‌های تحصیلی باشد. و در پایان، امید آن است که مورد قبول اهل علم، خصوصاً همکاران و استادانم و دانش‌آموزان عزیز قرار گیرد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از دوست و همکار فرهیخته ام جناب آقای علی علیزاده که زحمت بازخوانی کتاب را پذیرفتند و با نکته سنجی‌های دقیقشان از حجم خطاهایم کاستند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم. هم چنین از سرکار خانم حسینی که زحمت تایپ را با دقتی فراوان عهده دار شدند.

علی درویشیان

اسفند ۱۳۹۸ خورشیدی

www.ketab.ir

